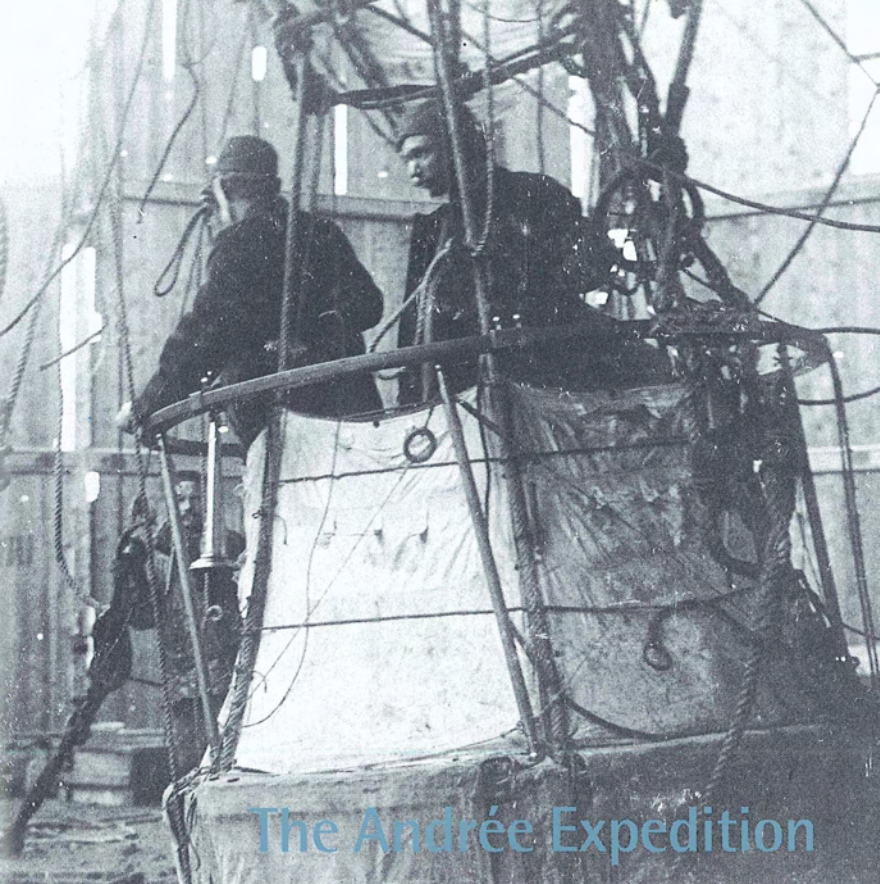

A vintage-style photograph of a hot air balloon against a pale sky and a flat horizon. The balloon is dark and occupies the left side of the frame. The text is overlaid on the right side of the balloon and the sky.

The Andrée Expedition

Bengt Nordfors, tenor Bengt Forsberg, piano

Dominick Argento

The Andrée Expedition

Virgos hamn, ballonghuset.

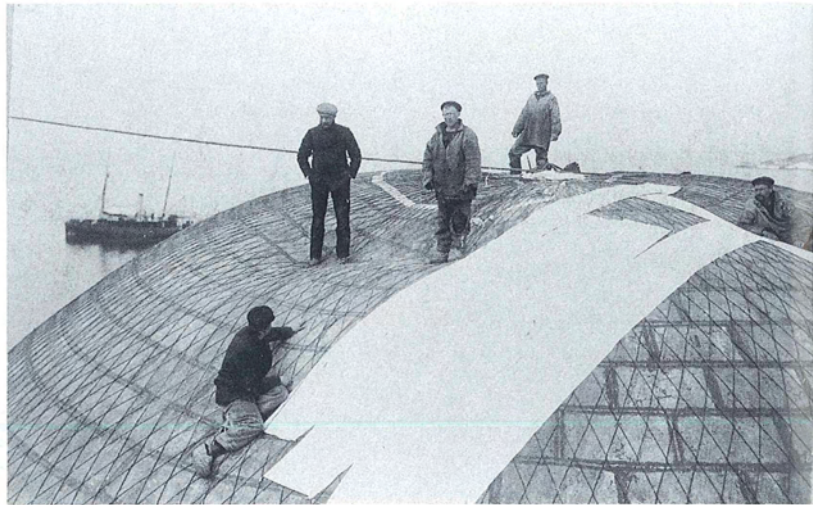

poets of the period was Oscar II, the Swedish king. Works of music with polar and balloon themes were created as well, some certainly for a more opportunistic purpose, some coming out of a genuine interest for the subject and some inspired by similar tragic events.

In 1890 a tragic accident took place in Stockholm; the 19 year old trapeze-artist Victor Rolla intended to demonstrate his acrobatic skills hanging under a balloon ascending from Mosebacke. The descent was to be in a parachute placed at the side of the balloon. At the ascent

a number of mistakes were made, the parachute remained on the ground and the poor Captain Rolla was driven by a sudden wind across the water and finally disappeared in a cloud. The next day his corpse was found by fishermen outside the island of Ljusterö in the Stockholm archipelago. His funeral caused great excitement, not least among the female inhabitants of Stockholm.

The composer Carl Axel Strindberg, a brother of the well-known author and curiously enough a cousin of Nils Strindberg's father was inspired by the accident and

created a musical poem "a quatre mains" – *Airjourney* – in the style of the period, with subtitles such as *The March of Captain Rolla*, *The departure*, *In the air*, *The unfortunate ending of the flight* and *The death of Captain Rolla*.

Speculations of an encounter at the North-pole between the two polar-giants Andrée and Nansen encouraged Ad Nordholm to publish *At the North Pole*, a polka for violin and piano whereas Herman Ahlberg dedicated a march for piano – *Up in the air* – to Andrée.

The composition by Helena Munktell, *The Ice-maiden* (Vision Polaire) from 1896 has no direct connection with Andrée but the year of its origin and the poem by her sister Emma Sparre leaves no doubt about the source of inspiration. Munktell lived mainly in Paris, but her heroic composition in Swedish ballade-style is typical of the period.

Maybe it is the fateful act of the Andrée men which has made artists of our time return to the drama on the drift-ice, as the heroic myth at last has declined. Lately the tragedy has been reconstructed by P-O Sundman in his novel *The flight of engineer Andrée*, and was transformed onto the silver screen by Jan Troell, featuring Max von Sydow as Andrée. The book inspired Dominick Argento to write his magnificent song-cycle *The Andrée Expedition*, and for the centenary of the event several cultural projects are being planned in Sweden as well as abroad.

Sven Lundström, *The Andrée-museum*
Translation Marja Palmer

Andrée expeditionen, männen och myten

Syd- och Nordpolen var för hundra år sedan två av de få kvarvarande geografiska mål den civiliserade europeén ännu inte koloniserat. En av de många som kände sig manade att försöka var den svenske Patentverksingenjören Salomon August Andrée, som tog tekniken till hjälp. Med vätgasballongen *Örnen* ville han nå polen genom att med två medhjälpare – Nils Strindberg och Knut Fraenkel – flyga från Svalbard till Alaska. Expeditionen kom att utvecklas till en katastrof. Möjligen förutsåg några av expeditionens medlemmarna och kanske även Andrée misslyckandet under arbetets gång.

Ballongen lyfte och seglade norrut den 11 juli 1897. Först 33 år senare uppdagas expeditionens öde. Efter tre dygn i luften, och endast en tiondel av färdvägen har fukt och nedisning tvingat ner ballongen på isen. De tre männen har efter en hård och mödosam vandring tillbaka över drivisen nått den glaciärtäckta Vitön, strax öster om Svalbard. Här har de tre omkommit under oktober månad.

För Sverige och i resten av världen kom Andrée-expeditionens försvinnande att bli en betydelsefull och traumatisk händelse. Avfärden hade föregåtts av så mycken nationell förväntan om vetenskaplig, teknisk och dådmässig framgång att försvinnandet tycktes nästintill ofattbart. Trots brister i planeringen fanns egentligen ingen beredskap för det oerhörda – att denna för Nationen så viktiga expedition skulle kunna misslyckas.

De försvunna blev snabbt folkhjältar, och hjältemyten kom att förstärkas ytterligare, när dödslägret på Vitön återfanns i augusti 1930. Genom de fotografier som tagits under isvandringen, dagböckerna och de personliga persedlarna förstärktes allmänhetens förståelse för expedition-medlemmarnas envisa men hopplösa kamp för livet.

Andrée-expeditionens lämningar kan idag betraktas som ett slutet fynd från en undergångsexpedition. Vi vet exakt vilka föremål de tre brukat under sina sista tre månader i livet. Beskrivet i precisa dagboksanteckningar och illustrerat med knivskarpa bilder som legat oframkallade i 33 år får helheten ett existentiellt drag. Det är inte bara de tre polarfararna detta rör. Tragedin rör oss alla, och deras möda är allmängiltig.

TIDSBILDER

Det stora intresset för expeditioner av denna typ genererar naturligtvis kommersiella möjligheter redan före avfärden. Trycksaker och bilder, spel och souvenirer såsom tobakspipor med Andrée som piphuvud producerades i stora mängder. Den konstnärliga tidsandan stimulerade skapande av den mest skiftande kvaliteten. En av 90-talets mest publice-rade poeter var till exempel Oscar II. Även musik med polar- och ballongmotiv producerades, somt säkerligen tillägnat expeditionen i efterhand, somt skapat i ett allmänt intresse för ämnet och somt inspirerat av tragiska händelser av liknande art.

Sju år tidigare, 1890 skedde en tragisk ballongolycka i Stockholm: den blott 19-årige ryske luftakrobaten Viktor

Rolla planerade en ballonguppstigning från Mosebacke varvid han skulle utföra trapetskonster hängande under ballongen för att sedan ta sig ned med hjälp av en fallskärm, apterad på ballongens sida. Vid uppstigningen skedde en rad misstag, skärmen kom att bli kvar på mar-

ken och ballongen med den stackars Kapten Rolla greps av en vindby, drev ut över strömmen och försvann i ett moln. Nästa dag återfanns hans döda kropp av fiskare utanför Ljusterö. Begravningen orsakade stor uppståndelse, inte minst bland stadens kvinnliga befolkning.

Tonsättaren Carl Axel Strindberg, bror till författaren August och kuriöst nog kusin med Nils Strindbergs far komponerade med anledning av olyckan en Tonmålning – *Luftsegling* – för fyrhändigt piano i tidens stil, med mellanrubriker som *Kapten Rollas Marsch*, *Avfärden*, *I Rymden*,

Ballongfärdens Olyckliga Slut samt Kapten Rollas Död.

Spekulationerna kring ett eventuellt möte mellan polfararna Andrée och Nansen föranledde Ad Nordholm att publicera en Polka för violin och piano, *Vid Nordpolen*, och Herman Ahlberg's marsch för piano *Upp genom luften* dedicerades till Andrée.

Helena Munktell's ballad *Isjungfrun* (Vision Polaire) från 1896 har ingen direkt anknytning till expeditionen, men tillkomståret och texten av system Emma Sparre undanröjer varje tvivel om inspirationskällan. Munktell var huvudsakligen verksam i Paris, men representerar med sin heroiska komposition en tidstypisk balladstil.

Kanske är det allmängiltigheten och det ödesbestämda i ballongfararnas agerande som fått vår tids konstnärer att återkomma till dramat på isen, nu när hjältemyten äntligen börjat monteras ner. P-O Sundmans roman *Ingenjör Andrées Luftfärd* har fötts och filmatiserats av Jan Troell. Dominick Argento har inspirerats till sin magnifika sångcykel *The Andrée-expedition*, och kring hundraårsminnet planeras nya verk både i Sverige och utomlands.

Sven Lundström, Andréemuséet

Dominick Argento's musical Expedition

Describing *The Andrée-Expedition*, Dominick Argento wrote that in this song-cycle he is interested in thinking of "...how they lived and why they died. That Andrée, Strindberg and Fraenkel failed to reach the North Pole in their balloon is of little consequence; that they died in the attempt is not the essential fact of their drama. The most important point is that they made the attempt, fully aware that a successful outcome was virtually impossible. And that they did so – as their journals and letters show – with courage, humour, strength and grace is, for me, as significant an achievement as actually reaching the Pole would have been. Consequently, I regard their expedition not as a failure ending in a wintry death but as a glowing affirmation of life, a triumph of the human spirit."

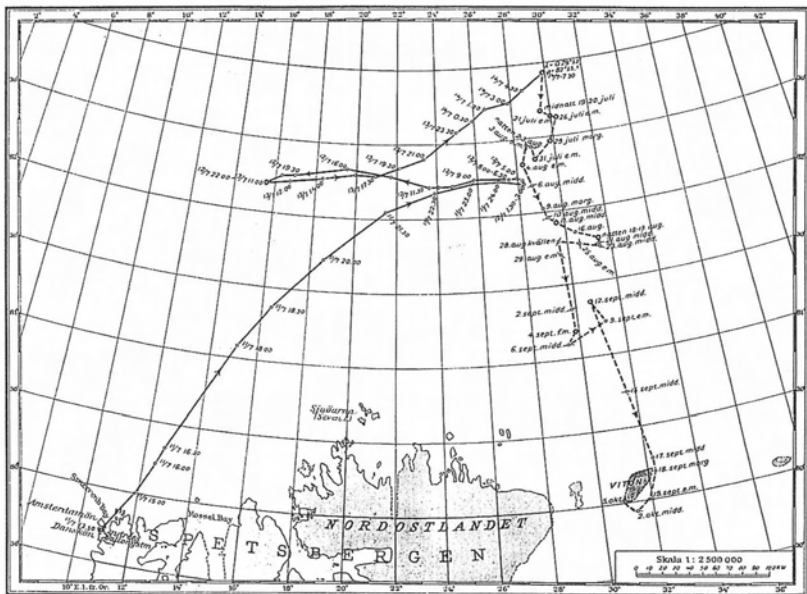
Argento is a "singer's composer", possessing a great fondness for the voice with a remarkable ability to make the texts he chooses come to life. When asked why he was so fond of intimate, vocal forms of music, he replied: "Because I think it is most human. For me the most marvelous thing about music is the vocalicity of it, the idea that it is vocal. The voice is our representation of humanity. All instruments, I believe, are imitations of the voice. But they can't achieve that quality of a human being making the sound. The instrument itself is the body."

The idea of composing a work on this expedition had its origins when Argento originally researched one of the first French pilots, Alberto Santos-Dumont; he became fascinated by this bizarre individual. In reading about this early pilot, he learned about the Andrée expedition. Argento felt that in *that* story lay a far deeper subject for a song cycle.

Dominick Argento is fond of using a different tone-row as the basis for each composition, but using it in such a way that, with its strong sense of romanticism, the tone-row loses the sense of rigidity and angularity that listeners often associate with twelve-tone music. Within the song cycle the composer's penchant for melody and color

— "Örnens" fört den 11-14 juli

- - - - - Hvandringen och idriften 14 juli-3 oktober

emerges strongly. And when he inserts a familiar melody, such as in the eighth movement when in unison they sing "Du gamla, du fria...", the effect is astonishing and profound. It is also fascinating to observe that as the cycle approaches its tragic conclusion, the music becomes more

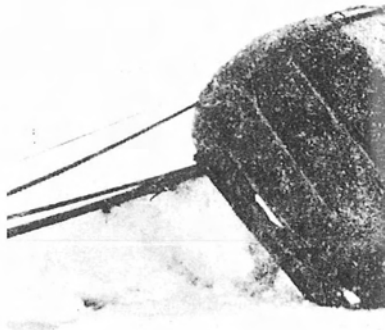
and more beautiful, suggesting an ascension rather than a descent – the triumph of the human spirit.

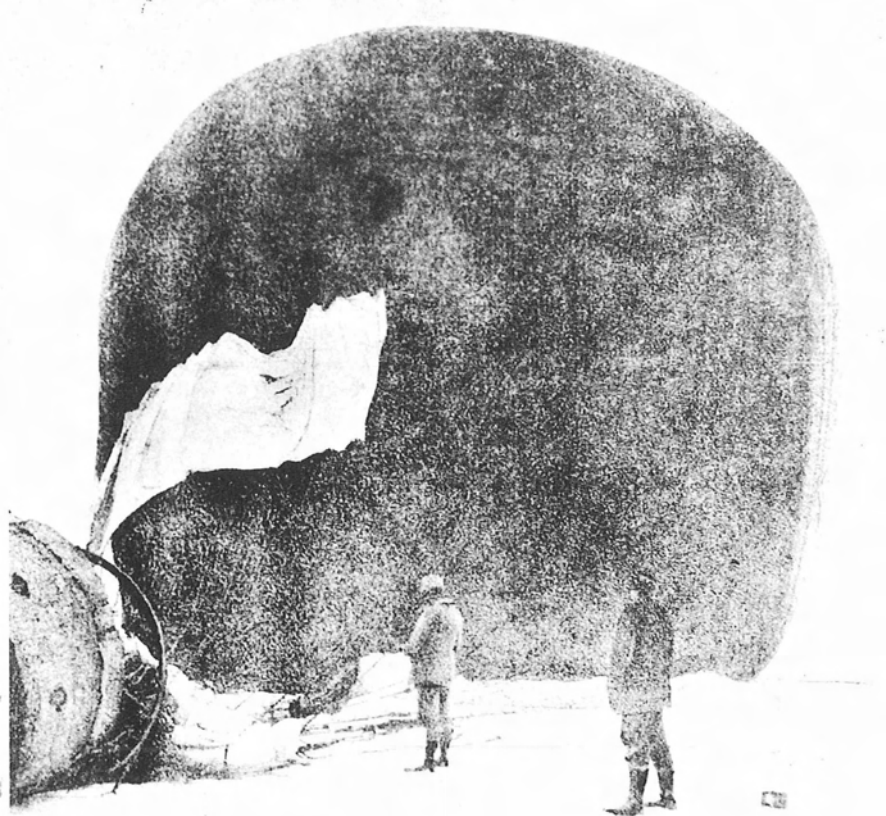
*Philip Brunelle, Artistic Director & Founder of
The Plymouth Music Series of Minnesota*

Dominick Argentos musikaliska expedition

När han beskriver *The Andrée-expedition* skriver Dominick Argento att han i denna sångcykel främst är intresserad av "hur de levde och varför de dog. Att Andrée, Strindberg och Fraenkel misslyckades med att nå Nordpolen är i grunden ointressant; att de dog under sitt försök är inte dramats väsentligaste faktum. Kärnpunkten är att de verkligen försökte, fullt medvetna om att ett framgångsrikt genomförande av expeditionen var praktiskt taget omöjligt. Och att de försökte – som dagböckerna och breven visar – med mod, humor, styrka och värdighet är för mig en lika betydelsefull bedrift som den att verkligen nå fram till Polen. Följdaktligen ser jag inte deras expedition som ett misslyckande med sitt slut i en vintrig död, utan en glödande bekräftelse av livet, den mänskliga andens triumf.

Argento är en "sångarnas tonsättare", med en förkärlek för rösten som instrument och med en remarkabel förmåga att ge liv åt de texter han väljer. På frågan om varför han föredrar intima vokala musikaliska former svarar Argento: "För att musiken är ytterst mänsklig. För mig är det mest märkvärdiga med musiken dess vokalitet, själva iden om att den i grunden är vokal. Människorösten är vår sinnebild för mänsklighet. Alla instrument, tror jag, är imitationer av den mänskliga rösten, men de kan inte åter skapa egenskaperna hos en människa som ljuder, vars kropp är själva instrumentet."

Idén att komponera en sångcykel om Andréxpeditionen uppstod medan Argento sysslade med grundstudier om en av de första franska flygpionjärerna, Alberto Santos-Dumont; en bisarr personlighet som fascinerade honom. Under arbetet hittade han uppgifter om Andréxpeditionen. Argento fann i detta material en betydligt djupare inspirationskälla för sin sångcykel.

Dominick Argento använder en till viss del seriell teknik, baserat på en ny tonserie för varje sång, men använd så, att den kantiga rigiditet som ofta förknippas med tolvtonsteknik förloras till förmån för en stark romanticism. Tonsättarens förkärlek för melodi och färgrikedom är starkt framträdande i cykeln, och när han infogar en välkänd melodi, som i den åttonde sången, då *Du gamla, du fria...* "sjunges unisont", blir effekten överraskande och outgrundlig. En fascinerande observation är även att ju närmare sångcykeln kommer sitt tragiska slut ökar musikens skönhet, och därmed antyds en förhöjning snarare än en nedgång – den mänskliga andens triumf.

*Philip Brunelle, Artistic Director Et Founder of
The Plymouth Music Series of Minnesota*

Översättning Bengt Nordfors

Andrée, Strindberg and Fraenkel began their expedition on July 11, 1897. Their records break off three months later. Thirty-three years later their bodies were discovered and returned to Sweden, at which time the diaries and notebooks of Andrée and Strindberg were published: most of the text for this cycle is taken directly from them. Fraenkel left no account behind, but the text assigned to him is partially based on his companion's writings.

Part One: In the Air

1. PROLOGUE (*Fraenkel*)

What was it the Austrian newspaper wrote? "Any man who says he will travel to the North Pole and back in a balloon, is either a simpleton, a charlatan or a Swede!" How well we qualified! Young Strindberg – a latter day Don Quichotte – risked his life to impress the blue-eyed goddess of his dreams. Throughout the journey he wrote her love-letters. But where did he expect to post them, I wonder? Our leader, Andrée dreamt only of glory and immortality – Already photographed and measured for his wax-work likeness which would stand in some dusty museum, its translucent finger pointing to this journal I now hold in my freezing hands. And I, Fraenkel, I measured the winds and I plotted the stars and asked myself over and over again: what attracted me to the North, like the trembling needle of a compass?

2. THE BALLOON RISES (*Strindberg: Letter to Anna*)

"Dearest Anna,
It was grand when at last it was determined that we should start. Andrée asked us: 'Well, shall we try it or not?' Fraenkel at first answered evasively, but then said that we should. I answered 'I think we ought to try it!' Andrée was serious and said nothing. Now my thoughts turned to you and to my parents and friends at home. How would the journey succeed. And how fast my thoughts came. 'Cut away everywhere!' comes Andrée's voice. Three knives cut the three lines, and the balloon rises amid the cheers of those below. A peculiar sensation, wonderful, indescribable! We still hear the hurrahs at a distance. And then: silent and still. At seven o' clock mists begin. Andrée goes to his berth to rest. A black bird circles a moment in the distance, then disappears in the fog. The sun has gone. Good Night."

3. PRIDE AND AMBITION (*Andrée: First Journal*)

"It is not a little strange to be floating here above the polar sea. To be the first that have floated here in a balloon. I can not deny that all three of us are dominated by a feeling of pride. We think we can well face death having done what we have done.

Isn't it all perhaps the expression of an extremely strong sense of individuality which cannot bear the thought of living and dying like a man in the ranks, forgotten by coming generations? Is this ambition?

Dispatch, July 11, 1897. Four carrier pigeons sent off.

We are now in over the ice which is much divided in every direction. Weather magnificent. Best of humour.

Andrée Strindberg Fraenkel"

4. DINNER ALOFT (*Strindberg: Letter to Anna*)

"Diner du 13 juillet (for it is I who attend to the housekeeping), Potage d'Oseille Hotch Potch, Chateaubriand, The Kings special Ale, Chocolate with bisquits, bisquits with raspberry syrup and + H₂O. A good, invigorating meal!

Au revoir!"

5. THE UNFORSEEN PROBLEM (*Fraenkel*)

Indeed, it was a very good meal, Anna. But your fiancée neglected to mention that it was consumed under – what Andrée called: trying circumstances. By the third day of our flight, a steady fine drizzle had deposited more than a ton of ice above our heads. On the webbing that encircled the balloon's equator, thousands and thousands of icicles formed. Every fifty meters we payed unplanned visits to the surface, stamping it angrily like some enraged behemoth, then lurching up into the air again.

Strindberg became seasick and vomited that excellent dinner, while Andrée glared at the fog, attempting to will the enshrouded sun to appear and melt away our glistening crown of thorns.

6. THE FLIGHT ABORTED (*Andrée: First Journal*)

"Fog still intense. Everything is dripping. We have not had any sleep or been permitted any rest from the repeated slamming against the ice. We probably cannot stand it much longer. The balloon sways, twists, and rises and sinks incessantly. It wishes to be off, but cannot. The rattling of the guide-lines and the flapping of the sails are the only sounds heard. No bird is seen or heard, and so I suppose there is no land near. Monotonos touch! New touch! Another touch... the balloon rose to a great height, but we opened both valves and at 6:29 we were down again. We jumped out of the balloon. Worn out and famished, but determined to set out from the point where we now are – on foot."

Part Two: On the Ice

7. MISHAP WITH A SLEDGE

(Strindberg: Letter to Anna)

"Well, now your Nils knows what it is to walk on polar ice!

We had a little mishap at the start: while crossing from one ice-floe to the next, the first sledge went-crooked and fell in. I jumped down into the water and held fast the sledge so that it should not sink. It was with difficulty it was saved. Andrée was angry that I had taken such a risk, since we have two more sledges and provisions enough. Of course he did not know that in the frirst sledge is my sack with all your letters and your portrait. Yes, they will be my

dearest treasure during the winter.

Well, my dear, what will you be thinking all winter? That is my only anxiety. There is much I should write about, but now I must sleep. Good night.."

8. THE KINGS JUBILEE (*Andrée: First Journal*)

"September 18. A beautiful day. The King's Jubilee. A lucky day for us. We had the Swedish flag hoisted and finished the day with a ceremonial meal. Then with a fine port, *Antonio de Ferrara 1834*, given to us by the King himself, we drank the King's health with Royal Hurrahs and in unison we sang: 'Du gamla, du fria, du fjällhöga nord! The general feeling was one of the greatest good cheer and we lay down satisfied and contented.

(Ack, jag vill leva, jag vill dö i Norden)".

9. ILLNESS AND DRUGS (*Fraenkel*)

It is hard to believe that Jubilee day was scarcely a month ago. An observer might have found our patriotic display pathetic. Strindberg was bandaged all over for cuts and boils; my feet were useless and I could no longer pull my sledge; all three of us suffered from cracked lips, a permanent catarrh, noses running constantly, attacks of diarrhoea and cramps.

The good doctor Andrée prescribed morphine and opium tablets. We rested: then marched a few more kilometers. More morphine and opium – a few more kilometers.

How long did he think the drugs would last?

10. HALLUCINATIONS (*Andrée: First Journal*)

"The day has been extremely beautiful. Perhaps the most beautiful day we have had. Magnificent Venetian landscape with canals between lofty hummock edges on both sides, water squares with fountains of ice and stairs down to the canals. Divine.

The sun touched the horizon at midnight. The landscape caught fire. The snow an ocean of flame. Divine. We have several times seen a bird, quite black and silent as a spirit. We have not seen it fly but only dive, silent as a spirit. What kind of bird is it?"

11. ANNA'S BIRTHDAY (*Strindberg: Letter to Anna*)

"We have just stopped for the day, after drudging and pulling the sledges for ten hours. I am really rather tired, but must first chat a little. First and foremost I must congratulate you, for this is your birthday. Oh, how I wish I could tell you now, Anna, that I am in excellent health and that you need not fear for us at all. We are sure to come home by and by. But it is strange to think that not even for your next birthday will it be possible for us to be at home. And perhaps we shall have to winter here for another year more. We do not know yet.

Poor little Anna, in what despair you will be if we should not come home next autumn. And you can imagine how I am tortured by the thought of it, too, not for my own sake, for now I do not mind if I have hardships as long as I can come home at last."

12. EPILOGUE (Fraenkel)

We built our winter house of ice and snow. Andrée christened it: *home*. A week later, I buried Strindberg and I fashioned a crude black mourning ribbon to adorn my coat. Poor Andrée – unaware that Strindberg had died; that he himself was dying – continued to babble on and on about the next expedition and filled a few more pages in his notebooks. Before long, there bloomed a second ribbon. Next will come my turn and then it all will be ... concluded.

It is clear to me now that Andrée knew from the start that our journey was doomed. And I think I understand what made him persevere to the end: in the years to come, when our frozen bodies have been found and returned home to Sweden, the bright, elusive glory he sought will be his after all. Even Strindberg's foolish example will, in time, be transformed as a legend for lovers. But I, Fraenkel, who measured the winds, I who plotted the stars and asked myself over and over again – I still will not know what attracted me to the North like the trembling needle of a compass.

Was it only for this: to perish here alone, amid the howling winds of an Arctic night, reading and re-reading the undeliverable love-letters of a simple soul and this already-fading journal of a prideful Swede? – Was it only for this?

13. FINAL WORDS (Andrée: *Second Journal*)

"...the middle of the night... ...shadows on the glacier...
...the flaming outside... ...not of innocent white doves...
...carrion birds... ...bad weather, we fear... ...to escape...
...out to sea... ...crash... ...grating... ...driftwood..."

White Island den 13^{de}
kl 8³⁰ fm 97

097

097
125

N 47 W

Öns höjd = 1²⁵ kl 9³⁵ fm 97

Festdinner 18 Sept 97

på ett isflaks stenk öster om

Stal Sälstök och ismas stökt i smör
och säkspäck, rällefver, hyäna och
njure. Smör och Schumacherbröd.
Chocolat med Mallins fudungel
med Albert edkass och smör

Satsou aux raisins

Portvin ^{Nallonsaftens} Antonio de Terrara

skänkt af ^{Konungens} Hoffhöj
Skallat för Kingen med

til at det er en stolt kvinde som bærer
skor over alle tre. Vi mener at vi godt
kunna tage det en sidan vi gjort det
vi nu gjort. Måske er det hele kom
mer sig af en yttelig stolt indvi
kvalitetkarakter som er kommet for
drage at man skulle leve et to som
en man i livet, glødt af kommission
slagten. Isodette er gyldigt?

Højeste målede i sin og se den
klappende over de små hæl som bærer
gødet i hængsel.

Amerikaner 743 mm på 30 m/h

d. 13 juli morgen kl 1^h 20, 5567

(3te revideret)

Vindstyrke 2.68 m/s. 1^h 20
Vinden er nordlig

13 juli Psyche +0.3 +0.3 kl 2^h 8^h 5567

Ballonen svajer, men alle højere
svæver sig oppe i det. Den vil i
men kan sig de mindre i blåt 2,1 m

ind. Kl. 2^h 10. (5567)

Det textliga materialet till The Andrée Expedition är till största delen autentiskt. Strindbergs brev är helt intakta, medan Andrées texter är sammanställda ur den digra samling anteckningar av hans hand som återfanns i dödslägret som återfanns på Vitön 30 år efter katastrofen. Fraenkel var den ende av expeditionens medlemmar som inte efterlämnade några skrivna ord, och tonsättaren har här valt att sammanställa citat och faktauppgifter ur de övrigas dokument. Andrées andra dagbok som citeras i den sista sången är den personliga anteckningsbok som halvt söndervittrad återfanns i resterna av hans kläder på fyndplatsen.

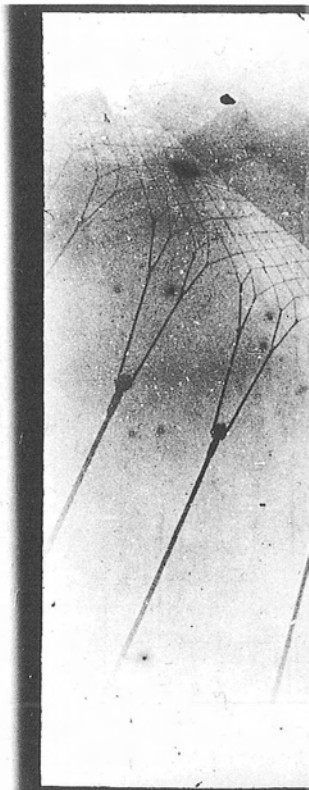
Första Delen: I Luften

1. PROLOG (*Fraenkel*)

Vad var det den Österrikiska tidningen skrev? "Den som tror sig om att flyga till Nordpolen och tillbaka i ballong, måste antingen vara drömmare, charlatan eller – Svensk." Så rätt de hade:

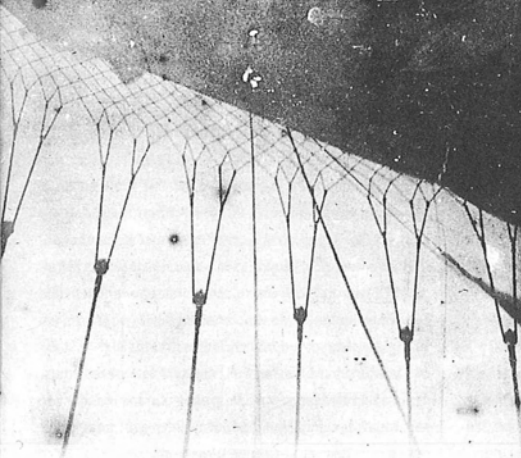
Unge Strindberg – en sentida Don Quichotte – riskerade sitt liv för att göra intryck på sina drömmars blåögda gudinna. Under hela resan skrev han kärleksbrev till henne. (Men jag undrar var han trodde sig kunna posta dem.)

Andrée – vår ledare, besatt av drömmen om ära och odödlighet. Redan fotograferad och mätt för sin vaxbild i något dammigt museum, med ett genomskinligt finger riktat mot den dagbok jag nu håller i mina stelfrusna händer.

*"It is indeed a wonderful journey through the night.
I am cold but will not wake the two sleepers.
They need rest. If either of them should succumb it
might be because I had tired them out."*

July 12, 1897

Och jag, Fraenkel – som mätte vindarna, tydde stjärnorna och som gång på gång frågade mig; vad drog mig mot norr, som en darrande kompassnål?

2. BALLONGEN LYFTER *(Strindbergs brev till Anna)*

"Käraste Anna,

Det var härligt, då afresan äntligen blifvit bestämd. Andrée frågade oss: 'Skola vi försöka eller icke?' Fraenkel svarade först något undvikande, men sade sedan att vi skola fara. Jag svarade: 'Jag anser att vi bör fresta.' Nu foro mina tankar ett ögonblick till Dig och de kära hemma. Hur skulle vår färd gå? Och hvad tankarna trängde sig fram. 'Kapa överallt', ljöd Andréés stämma. Tre knivar kapa de tre linorna, och så lyfter sig ballongen under leverop från de understående. En egendomlig känsla, underbar, obeskrivlig! Vi höra ännu hurrarop på avstånd. Och sedan: tystnad och stillhet. Dimmor inunder börja kl 7 h. Andrée ligger i gondolen för att sova. En fågel svart på avstånd, kretsas en stund sedan försvunnen i tjockan.

Solen är borta. God Nattn."

3. STOLTHET OCH ÄREGIRIGHET

(Andréés 1a dagbok)

"Det är ej så litet underligt att sväfva här öfver Polarhafvet. Den förste som i ballong sväfvar här. Jag kan ej neka till att det är en stolt känsla som behärrskar oss alla tre. Vi mena att vi godt kunna taga döden sedan vi gjort det vi nu gjort. Måne ej det hela kommer sig af en ytterligt stark individualitetskänsla som ej kunnat fördraga att

man skulle lefva och dö som en man i ledet, glömd av kommande släkten. Är detta äregirighet?

Depech den 11 juli 1897. Fyra brefduvor avsända. Vi äro nu inne öfver isen som är mycket fördelad åt alla håll. Vädret härrligt. Humöret utmärkt.

Andrée Strindberg Fraenkel'

4. MIDDAG I LUFTEN *(Strindbergs brev till Anna)*

"Diner du 13 juillet (ty det är jag som handhar hushållsöromålen), Potage d'Oseille Hotch Potch, Chateaubriand, Kronans Extra Öl, Chocolad med Kex, Kex med Hallonsaft + H₂O. En god och stärkande måltid!

Au revoir!

5. DET OFÖRUTSEDDA PROBLEMET *(Fraenkel)*

Det var verkligen en god måltid, Anna. Men din fästman undvek att nämna att den intogs under vad Andrée kallade 'prövande' omständigheter. På vår flygnings tredje dag hade ett fint duggregn lämnat efter sig mer än ett ton is över våra huvuden. På nätet som omslöt ballongens ekvator hade tusentals och åter tusentals istappar bildats. Var femtionde meter gjorde vi oplanerade besök vid isytan, vilt stampande som ett uppretat vilddjur för att sedan kastas upp i luften igen. Strindberg blev sjösjuk och kastade upp den utsökta middagen, medan Andrée stirrade in i dimman som för att betvinga den inneslutna solen att träda fram och smälta bort vår glittrande törnekrona.

6. FLYGNINGEN AVBRUTEN (*Andrées 1a dagbok*)
"Tjockan tät fortfarande. Det dryper af allting. Vi hafva ej fått sömn eller annan hvila för de idkeliga stötarnes skull och vi torde ej orka länge till. Ballongen svajar, snor och höjer och sänker sig oupphörligt. Han vill iväg men kan ej. Släplinirnas rasslande i snön och seglens klapprande äro de enda ljud som höras. Ingen fogel ses eller höres och då finnes nog intet land nära. Enformiga 'touch', ny 'touch'... ännu en 'touch'... Ballongen gick i höjden, men vi öppnade båda ventilerna och vore åter nere kl 6.29. Vi hoppade ur gondolen. Uttröttade och uthungrade men fast beslutna att utgå från den punkt där vi vore – till fots."

Andra Delen: På Isen

7. MISSÖDE MED EN KÄLKE

(*Strindbergs brev till Anna*)

"Ja, nu vet din Nils vad det vill säga att gå på polaris! Redan hvid starten hade vi ett litet missöde. Då vi skulle bege oss från ett isflak till det nästa med den första kälken, körde denna på sned och föll i en smältvattendamm. Jag klev ned i vattnet och höll i kälken, så att den icke skulle sjunka. Det var med svårighet vi lyckades klarera den. Andrée var ond på mig att jag tagit en sådan risk, då vi har ännu tvenne kälkar och gott om proviant. Han visste naturligtvis icke att i den första kälken var min säck med dina brev och porträtt. Ja, de blir min dyraste skatt under vintern.

Ja, min kära, vad skall du tänka under vintern? Det är min enda oro. Det är mycket jag skulle skriva om, men nu måste jag sova. God natt."

8. OSCAR II:S JUBILEUMSDAG (*Andrées 1a dagbok*)

"D. 18 september. Vädret var vackert. Jubileumsdagen var för oss en lyckodag. Vi hade svenska flaggan hissad och avslutade dagen med en högtidsmåltid. Med ett fint portvin, *Antonio de Ferrara 1834*, skänkt af Konungen drucko vi Hans skål med kungligt hurra, och unisont sjöngo vi: 'Du gamla, du fria, du fjällhöga nord' Stämningen var den allra bästa och vi lade oss mätta och nöjda."

(Ack, jag vill leva, jag vill dö i Norden)

9. SJUKDOM OCH MEDICIN (*Fraenkel*)

Det är svårt att tro att vi firade Jubileumsdagen för knappt en månad sedan. En iakttagare skulle nog ansett vår patriotiska yra patetisk: Strindberg förbunden över hela kroppen för sina sår och blåsor; mina fötter obrukbara så att jag inte kunde dra min kälke; alla tre led vi av spruckna läppar, kronisk katarr, ständigt rinnande näsor samt anfall av krämper och diarré. Den 'gode' doktorn Andrée ordinerade morfin- och opiumtabletter. Vi vilade; sedan marscherade vi några kilometer – mer morfin och opium... ytterligare kilometer...

Hur länge trodde han medicinerna skulle räcka?

10. HALLUCINATIONER *(Andrées 1a dagbok)*

"Dagen har varit utmärkt vacker. Kanske den vackraste vi haft. Storartadt Venediglandskap med kanaler mellan höga toroskanter på båda sidor. Vattentorg med isbrunn och trappor ned till kanalerna. Gudomligt!

Solen tangerade horisonten vid midnatt. Landskapet i brand. Snön ett eldhav. Gudomligt! Vi ha flera gånger sett en liten svart fogel och tyst som en ande. Vi ha ej sett den flyga utan endast dyka. Hvad kan det vara för en?"

11. ANNAS FÖDELSESDAG *(Strindbergs brev till Anna)*

"Vi hava just stannat för dagen, efter att ha dragit och släpat kalkarna i tio timmar. Jag är verkligen ytterligt trött, men vill först språka litet. Först och främst vill jag gratulera dig, ty idag är din födelsedag. Jag önskar att jag kunde underrätta dig, Anna att jag befinner mig utmärkt och att intet är att befara för oss. Vi skall nog alla taga oss hem så småningom. Ja, det är egendomligt att nu tänka sig, att ej ens Din nästa födelsedag kan det vara möjligt för oss att vara hemma. Och kanske får vi övervintra ännu ett år. Det vet man ännu icke. Stackars lilla Anna! Hvilken förtvivlan ska du ej känna om vi ej skulle komma hem ens nästa höst. Och du må tro, att jag pinas av att tänka på det också, ej för min egen skull, ty nu gör det mig intet om jag får slita ont, bara jag en gång får komma hem."

12. EPILOG *(Fraenkel)*

Vi byggde vårt vinteride av is och snö. Andrée kallade det *Hemmet*. En vecka senare begravde jag Strindberg och

gjorde ett grovt sorgband att pryda min jacka. Stackars Andrée – omedveten om att Strindberg dött; att han själv var döende – fortsatte att pladdra på om nästa expedition, och fyllde några få sidor i sin anteckningsbok. Inom kort bar jag ännu ett sorgband. Snart är det min tur, och då blir allt... fullbordat.

Det står nu klart för mig att Andrée ända från starten visste att vår resa var dömd, och jag tror att jag förstår vad som gjorde honom beslutsam intill slutet: I åren som komma skall, när våra kroppar hittats och återbördats till Sverige blir den klart lysande ära han sökte slutligen hans. Till och med Strindbergs dumdristiga exempel kommer med tiden att bli en kärlekssaga. Men jag, Fraenkel – som mätte vindar och tydde stjärnor och gång på gång frågade mig själv – kommer fortfarande inte veta vad som drog mig norrut, likt en darrande kompassnål...

Var det bara för detta – att dväljas här i ensamhet, i polarnattens ylande vind? Att åter och åter läsa en enkel själs oavsända brev och dessa en högmodig svensks redan bleknande dagboksblad? ...Var det bara för detta...

13. SLUTORD *(Andrées 2a dagbok)*

"...midt i natten och... ..skuggor längs glaciären...
...norrskenet hvarken... ..icke af oskuldswhita dufvor...
...svårt väder och vi fruk... ..att slippa... ..ute på hafvet... ..brak... ..tacksamhet... ..och drivved..."

Fraenkels texter i översättning av Bengt Nordfors

Tidsbilder – from the 1890's

ISJUNGFRUN

Der borta i bländande ljuset
vid nordliga himmelens bryn,
der er dig min anande längtan,
du fagra, bedårande syn
med sol midt i natten
på ödsliga vatten.

Din tron är av isens kristaller,
din drägt af den hvitaste snö.
Ej öga ännu dig har skådat,
du jordenes stoltaste mö!

Och dock en förtärande längtan
du väcker se'n tusende år,
du lockat så mången i döden
med hoppet att finna ditt spår!

Det sägs väl den djerfve skall komma,
och krönas med seger en gång
att isen skall dånande remna
vid vindarnas jublande sång.

Då darrar din gnistrande krona,
då vacklar din herrskaremakt!
Jungfruliga drottning du rodnar
i midnattens glödande prakt.

Då smälter i solen
för alltid din spira vid polen.

(Emma Sparre)

VISION POLAIRE

Plus loin, plus haut!
Le front ceint d'aurore,
sous l'astre sublime du nord
mon reve ardent te dévine,
fantome au mystère attirant
au clair soleil de nuit
sur l'onde déserte.

Ton trone est de glace azurée,
la neige éternelle te pare;
jamais nul regard ne t'a fixée
o toi! La vierge fière imposéee.

Pourtant le désir de t'êtreindre,
Toujours féconda des héros;

combien sont tombés dans la vie
martyrs de l'espoir glorieux!

Mais l'heure d'audace est prochaine
ou l'homme à son but atteindra,
debout sur la glace domptée
au chant de triomphe des vents...

Déjà tremble au front ta couronne
le sceptre s'abaisse en ta main.
Déjà vierge chaste tu pleures,
au clair resplendit de minuit!

Gémit dans ton ame de neige si pure
o reine du pole!

(Adaption française de A.L. Hettich)

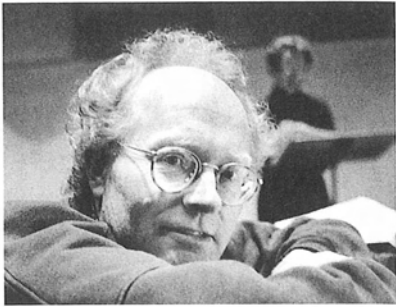

Biographies

BENGT NORDFORS – TENOR

Bengt Nordfors received his training at the Royal Academy of Music (Singing and Conducting) in Stockholm, and in the Gothenburg School of Drama. He has been engaged in the Royal Opera, the Gothenburg Opera and in the Malmö Lyric Theatre. He received the Mozart-prize in the Belvedere-Wettbewerb in Vienna 1986. In the Stockholm Production of *The Phantom of the Opera* he sang Raoul de Chagny, where he also covered the title role. He is also a librettist and a translator. His works include the original libretto for Swedish composer Thomas Jennefelt's *The Jester's Hamlet* and translations of Mozart's *Così fan Tutte* and Argento's *A Waterbird Talk* a.o.

BENGT FORSBERG – PIANO

Bengt Forsberg studied in the the Gothenburg Academy of Music. Additional studies in Copenhagen and London. He has made a great number of recordings, for example music of Swedish outsider Henning Mankell and has received international acclaim for his recordings with Mezzo-soprano Anne Sofie von Otter, in 1997 they received a Swedish Grammy-award. Bengt Forsberg often chooses unjustly forgotten music by composers like Korngold, Mankell, Chabrier, Chausson among others and he is regularly performing together with violinist Nils Erik Sparf.

Bengt Nordfors fick sin utbildning (Sång och Dirigering) vid Musikhögskolan i Stockholm, samt vid Teater- och Operahögskolan i Göteborg.

Engagemang vid Kungliga teatern, Göteborgsoperan och Malmö Stadsteater. 1986 vann han Mozart-priset i Internationaler Belvedere-Wettbewerb i Wien. På Oscars-teatern i Stockholm sjöng han Raoul de Chagny och även titelrollen i The Phantom of the Opera. Han är även verksam som librettist och översättare med originalverk som Thomas Jennefelt's Gycklarnas Hamlet och översättningar av Argento's A Waterbird Talk och Mozart's Così Fan Tutte med flera.

Bengt Forsberg är utbildad vid Musikhögskolan i Göteborg samt i Köpenhamn och London. Han har gjort ett stort antal grammofoninspelningar med bland annat pianomusik av den svenske outsidersn Henning Mankell och har blivit mycket uppmärksam för sina inspelningar tillsammans med Anne Sofie von Otter, senast en Grammisutmärkelse 1997. Bengt Forsberg spelar gärna oräddt bortglömd musik av tonsättare som Korn-gold, Mankell, Chabrier, Chausson med flera, och framträder ofta tillsammans med violinisten Nils-Erik Sparf.

Ett stort tack till:

Anders Carlberg, *Update Scandinavia*
Sven Lundström, *Andréemuséet*
Anders Karlqvist, *Polarforskningssekretariatet*
Nils-Erik Sparf
Martin Tegen
Dorothy Irving
Mats Möller
Henrietta Palmer
Marja Palmer
Johan Cnattingius

Producerad med stöd av Statens Kulturråd.
Sponsored by the State's Council of Cultural Affairs.

Inspelat 1997 i Studio 2, Sveriges Radio, Stockholm.
Inspegnstekniker Orwing Hellebro, Orvox. Producent
 i samarbete med Nosag Records. Redigering
Stellan Sagvik.

Fotografier från André-expeditionen med vederbörigt tillstånd från Andréemuséet i Gränna. Porträtt av Henrietta Palmer. Grafisk form Johan Cnattingius/Batteria. Repro ColorCraft i Stockholm. Tryckt i Danmark 1997 av SDC DanDisc.

nosag

tfn & tfx +468 643 53 33

The Andrée Expedition, the men and the myth

A hundred years ago the conquering of the North and South Poles were two of the few remaining geographical objectives not yet reached by civilized Europeans. One of the many, who accepted the challenge was the Swedish engineer Salomon August Andrée, who harnessed technology for the purpose. With a balloon filled with hydrogen – *The Eagle* he intended to reach the North Pole together with two companions – Nils Strindberg and Knut Fraenkel – by sailing from Svalbard to Alaska. The expedition was to end in a total catastrophe. It is possible that members of the expedition, perhaps even Andrée anticipated its failure.

On July 11, 1897 the balloon with the three men flew northward and disappeared. Not until 33 years later was the fate of the expedition brought to light. After only three days of flight and a tenth of the prospected distance, the balloon had been forced down by icing. The three men had walked their way back on the drift ice and after tremendous efforts finally reached the glacier-covered island Vitön, one of the eastern islands of the Svalbard archipelago. It is thought that the three men probably succumbed in October of the same year.

In Sweden and in the rest of the world the disappearance of the Andrée-expedition became important and traumatic. The departure had been associated with such expectations of scientific and

technical conquests and an eagerness to accomplish great deeds that the disappearance seemed almost unacceptable. Despite known shortcomings in planning, there was no preparation for the unprecedented – that an expedition of such great national interest should fail.

The lost men soon became national heroes, and the heroic myth was further strengthened, when their last camp was discovered in Vitön in August 1930. From diaries, letters and photographs taken during their long walk on the drift ice as well as from personal belongings, the public at large gained an insight into their stubborn but hopeless struggle for life.

The remains of the Andrée-expedition can be regarded as a final document of an expedition doomed to destruction. We know exactly what items the three men used during their last months. In precise entries in the diaries – illustrated by knife-edged photos undeveloped for 33 years, the tragedy reaches an existential dimension. It is a tragedy which not only concerns the three polar explorers, their struggle has become a powerful example of human strife.

FROM THE 1890'S

The great interest in events of this type generates commercial possibilities – already prior to the departure. Prints and pictures, games and souvenirs such as smoking-pipes with the head of Andrée were produced in great quantities. The artistic spirit of the 1890's produced works of varying quality. For example one of the most published

THE ANDRÉE EXPEDITION

Dominick Argento (1927 -)

1	Prologue	2:41
2	The Balloon Rises	2:59
3	Pride and Ambition	3:00
4	Dinner Aloft	1:06
5	The Unforseen Problem	2:58
6	The Flight Aborted	3:43
7	Mishap with a Sledge	3:03
8	The King's Jubilee	4:24
9	Illness and Drugs	1:48
10	Hallucinations	3:04
11	Anna's Birthday	4:50
12	Epilogue	5:28
13	Final Words	2:28

Total: 41:38

TIDSBILDER - FROM THE 1890's

14	ISJUNGFRUN	5:54
	Helena Munktell (1852 - 1919) Text: Emma Sparre	
15	UPP GENOM LUFTEN Marsch för Piano	2:59
	Herman Ahlberg	
16	LUFTSEGLING	5:17
	Carl Axel Strindberg (1845 - 1927)	
	Med Bengt Nordfors, Piano.	
	A. Kapten Rollas Marsch	
	B. Förberedelser till ballongfärden	
	C. Affärden	
	D. I rymden	
	E. Ballongfärdens olyckliga slut och Kapten Rollas död	
17	VID NORDPOLEN Polka för Violin och Piano	4:08
	Adolf Nordholm.	
	Med Nils Erik Sparf, violin.	

Total Duration: 60:01

Tracks 14, 15, 16, 17 inspelat/recorded live.

Bengt Nordfors, Tenor
Bengt Forsberg, Piano

Inspelat 1997 i Studio 2, Sveriges Radio, Stockholm. Inspelningstekniker Orwling Hellebro.
Producent i samarbete med Nosag Records. Redigering Stellan Sagvik. Grafisk form
Johan Cnattingius/Batteria. Distribution cda/Sweden +468 442 11 20. Copyright P&C 1997.

 nosag records

nosag CD 021

